

AMICULU SCÓLEI

fóia pentru naintarea invetiamentului si a educatiunei
la Romani.

Ese in tóta Sambat'a. — Pretulu abonamentului pentru provinciile austriace: pe anu 4 fior., pe síése luni 2 fior. 25 cr., pe trei luni 1 fior., 25 cr.; — éra pentru Romani'a: pe anu 30 piastrii (lei) si pe semestru 16 piastrii. — Pentru inseratiuni se vor respunde 5 cr. de serie. — Abonarea se face la postele c. r. si pela DD. corespondinti.

Pentru ce se arata cei mai multi romani indiferenti fácia cu espusetiunea din Brasiovu?

Totu pomulu care nu va aduce frupte bune, se taia si in focu se va aruncá.

Vedíndu subscrisulu ca prelunga tóte programele si publicarile diarielor romane, si cu deosebire cea publicata de dom. G. Baritiu in Nrii Gazetei, 5, 6 si 7, din anulu curgatoru, pre lenga tóte circulariele capiloru bisericesci, pentru a concurge la espusetiunea din Brasiovu cu totu soiulu de produse si manufapturi romanasci, de arte si industria; cea mai mare parte a publicului romanescu, inca totu se mai afla intr'unu felu de stamnatiune, lasare, nepasare si indiferentismu, si cercetandu mai cu deosebire, care sunt cauzele acestei nepasari a aflatu urmatóriele: si s'a crediutu in detoratu a pasi cu acestu articulu in publicu spre demascarea si vindecarea loru.

a) Prim'a causa a nepasarei si indiferentismulu fácia cu espusetiunea din Brasiovu, e:

Nescienti'a

despre acésta espusetiune, pentru ca desí s'a scrisu si publicatu program'a mai susu laudata si cerculariele capiloru nostri bisericesci, destulu de bine si timpuríu acelea n'au strabatutu la anim'a si sufletulu poporulu romanu neinvetiatu, cei ce le-au cetitu le pusera la o parte dicundu intru anim'a sa, bine! fórté bine si frumosu! dar' mai e tempu, si acést'a a trecutú cá fulgerulu fara

cá se le fia mai remasu la cei mai multi, 2, 3 óre libere cá se se mai întórca la program'a si circulariele pomenite si se le faca acestea masei poporulu cunoscute.

Afara de acést'a e lucru tare greu a face pre omulu neinvetiatu se pricépa ce e o Espusetiune, si se-lu convingi de necesitatea ei, audi colo! canepa, inu, fuióre, camesi, pansa, panura, vestminte barbatesci si muieresci, erbi, petri, carbuni si totu felulu de pamentu si de produse ale lui, se le aduni din tóte partile si anghiurile tierci la unu locu, se le puni la vederea, judecat'a, si critic'a tuturoru, de ce folosu póte se fia acést'a?

b) A dóu'a causa a lasarii si nepasarii fí si mai e ambitiunea mai cu sama a dómnelorú si domniceleloru, care aru vré si dorí fiacare a luá intaniulu premiú a secerá cea mai mare lauda, si a castigá placerea si complacerea tuturoru; acumu fiendu ca fiacare se teme intru anima, ca nu va poté face acést'a, nu va poté produce unu capu de opera de care se se mire lumea, si se-lu admire toti cati l'au vediutu, a lasatu crediendu, si dicundu ca va face cutare, si cutare mai frumosu, mai bunu, mai elegantu! Asia scumpele mele! si éراسي nu asiá!! fia-cine debe se se arate la espusetiune precum se arata in lume, in satulu, orasiulu si tienutulu, asiá precumu e, déca e dreptu ca stilulu la scriitorii cei mari stilulu e omulu, va fi si la

Dvóstra lucrulu totu omulu, séu representa-
toriulu Dvóstra, precumu Dvóstra nu ve pu-
teti si nu vreti a ve aratá decatu asiá cumu
sunteti, asiá si lucrulu Dvóstra debe se-lu
aratati, asiá si numai asiá cumu l'ati facutu.

Daca credeti si ve temeti, ca cutare Clu-
siana, Brasioviana si Lipovéna va aratá, si da-
ruí unu lucru mai scumpu mai pretiosu, si mai
cu mare maiestria lucratu decatu Dvóstra, póte
se aveti dreptate, intrebarea inse e: óre care
obieptu va fi lucratu mai cu gustu, mai cu di-
ligentia, mai genialu, mai simplu si totusi fru-
mosu, mai popularu, mai poeticu si incantatoriu.

Nu sciti Dvóstra, ca banutiulu veduei a
fostu mai apretiuutu decatu talantii avutiloru?

Se díce ca unu bietu pictoru seracu cá
cei mai multi artisti, ne avendu cu ce - si platí
cin'a de o séra, si ne vrendu a lasá pre ospe-
tariu de paguba, dupa ce a cinatu a intorsu
taiariulu pre care cinase si a desemnatu in
dosulu lui unu scheletu, pre care ducandu-lu a
2-a dí ospetariulu la politíia cá se afe si per-
secute pre pictorulu ce se departase far'a platí
cin'a, s'a pretiuutu dóue sute de galbeni.

Care din Dvóstra va vré crede ca nu e
geniala! séu celu puçinu ingeniósa! si la care
e scrisu pre frunte, ca va luá íntaiulu pre-
miu? o florica nepretiuuta in cas'a parentiloru,
o pungulitia contemnata de urditorea ei, o
mucarésa de pusunariu tivita si inscrisa cumu
se cade, dupa geniulu urditórei ei póte se iee
primulu premiu, se afe placerea toturoru si
se fia capu de opera; deci inainte scumpeloru! nu
cu cele ce ati cugetatu, si ati fi doritu a face,
ci cu cele ce ati facutu inainte cu 2, 3, si 20
de ani, acestea voru fi cu atatu mai bine prii-
mite, pentru ca bunii nostrii compatrioti, carii
s'au indatinatu a vedé in noi numai barbari si
canibali, nu voru poté díce ca amu invetiatu
numai de eri de alta eri a lucrá, si ca lucrandu
anume pentru espusetiune amu vrutu se orbimu
si insielamu lumea vrendu si nevoindu-ne

a ne aratá ceea ce nu suntemu, nu ei, ci voru
fi siliti a vedé in celea mai vechi si mai an-
taiu lucruri ale Dvóstre, totu atatea fapte si
fapturi demne de o Lucretia, Veturia, si Virginia.

Asiá ve rogu si provocu scumpele mele
lasati la o parte grigea cea pre mare, si ambi-
tiunea cea demna de tóta laud'a! inainte cu ce
aveti mai scumpu si frumosu facutu de manu-
tiele Dvóstre, celea invetiate cu bucatielele ce
le ati facutu, si pregatitu pentru vreunu esame,
pentru aniversarea séu alta dí de serbatória si
bucuria a parintiloru, cá se-i surprndeti si
se le faceti o mica placere. Si altele asemenea!

Cele neinvetiate, ah Dómne! si' care ro-
mana pre faci'a pamentului, mai alesu in Tran-
silvani'a ar' poté fi neinvetiata in lucruri de
mana? nice un'a. — Casele vóstre sunt totu
atatea fabrici; cu care nu potu concurge fa-
bricele neromaniloru, fabric'a de pansa, fabric'a
de panura, fabric'a de covóra, desagi si cratin-
tie, atelie de croitu de cusutu si chindesitu, cu
panur'a vóstra nu se póte asemená nice nu
póte tiené concurentia a sasului fabricata in
Cisnadia nu, pentru ca a vóstra e mai tare, mai
buna, si mai frumósa, pans'a vóstra fia de inu,
de fuioru, de grósa séu de humbacu, e cu
multu mai buna mai tare, si mai frumósa, de-
cátu a vecineloru vóstre sase si unzure.

Alesaturele vóstre, vergile, rótele, ochii si
chindesiturele de atatea feliuri, nu au parechia
in tóta lumea, ele sunt in stare se concurga si
se intréca lucrarile dameloru din Parisu, si se
le confunde pre acestea.

Cá se ve convingeti voi sorióreloru si ori
cine altulu despre cele ce le scriu eu, poftimu
se alaturamu covórale, lepedeiele, mesaritiile
cratentiela, si desagii vostrii cei tiesuti in 4
itie, cu ochiuri, cu róte de peru de camila si
totu feliulu de stramaturi, pre lenga lepedeiele
cele gróse, desagii cei de pansa alba si ro-
chiile cele in 2 itie si cernite ale neromane-
loru, si se intrebamu pre ver cine de sub sóre

care sunt mai bune? care sunt mai tari mai
traitóre si mai frumoase?

Se alaturamu iile vóstre si camesi'a ro-
manului cea lunga si larga, tivita si chinde-
sita pre la tóte inchiaturele cu feliu de feliu
de flori, de ghirlande, numai si numai cu colori
si façe natiunale, aseminea tunicii tribuniloru
si cesariloru vechi, pre lenga camesiuti'a cea
stremta cá saculu si scurta cá raculu a Sasu-
lui si a Ungurului, ai caroru carturari prin
cartile si scrierile loru periodice ne polecescu
de barbari, laieti, amestecaturi si golani lau-
danduse, ca fara industri'a loru amu amblá
desbracati si desculti in piei de óuia ne ar-
ghisite.

Si daca e asiá, daca casele vóstre sunt
totu atatea fabrici, daca chindesiturele, si cul-
mile vóstre cele frumoase sunt cele mai mari
dovedi de harnic'a si industri'a vóstra, dovedi
de o cultura si industria rara, care a fostu numai
la strabunii nostrii, pentru ce se nu ve aratati,
pentru ce se nu daruésca fiacare din voi celu
puçinu unu guleru de camesia, o braciare, unu
ciupagu, unu ghiemu de aça resucita, o cingá-
tóre, unu brau, o cratintia, o iia, o camesia, o
tiundra, séu si numai o propóda, 3, 4, coti de
pansa séu panura? despre o parte cá se in-
chidemu odata pentru totu de un'a gurile buni-
loru nostrii patrioti despre alta parte cá se
facemu unu fondu, unu capitalu, o casia de
bani asiá de mare, pre catu e de mare nume-
rulu nostru.

c) A trei'a cauza a lasarei si nepasarei publicu-
lui romanu faça cu asociatiunea si espusetiunea
din Brasiovu, e éراسي nescienti'a de ce se va
alege de atatea lucruri cate cere program'a
d. Baritiu si a celoru de opiniune cu Dsa.
uite ce:

In casulu celu mai reu se voru pune si
espune tóte obieptele tramise in scólele din
Brasiovu, tocmái asiá precumu - si pune si es-
pane regulatoriulu celu bunu marfa si nego-

tiulu seu in bolta la vediutulu tuturoru, cá cei
ce voru intrá pre lenga o tapsa de 20 cr. se-le
póta vedé, sese bucure, si admire industri'a si
diligenti'a celoru ce facura, si in urma se voru
tramite inapoi.

Cu catu va fi mai mare si mai frumosu
Nrulu obieptelor ce se voru tramite, cu catu
acestea voru fi mai rari, mai scumpe si mai e-
legante; cu atata voru fi si cei ce le voru cer-
cetá mai multi si sum'a baniloru ce se voru
capetá pentru vediutulu loru mai mare, et vice
versa.

In casulu celu mai bunu, candu adica a-
cestea lucruri nunumái se voru tramite spre ve-
dere, ci totu odata se voru si daruí pentru a-
sociatiune, ele se voru vinde.

Acumu vine intrebarea cine va cumperá
atatea lucruri cate ar' fi in starea a tramite
la espusetiune tóta romanimea din Austri'a?

Totu omulu scia, ca celu puçinu 1 din
siete parti a locuitoriloru din Romani'a sunt
romani ardeleni si banatieni, trecuti si fugiti
acolo de fómete, de stepeni si alte rele si per-
secutiuni, carii in acea tiéra calcata si cer-
cata de atatea órde de tatari si turci, carii au
sugrumatu, innadusítu si pre alocarea sterpitu
cu totulu industri'a romana natiunala, de multe
ori cu locuitori cu totu, nu capeta se cumpere
vestiminte cumu a portatu in copilaría si tiér'a
genitala a loru, acestia voru versá lacrimi de
bucuria si voru sarutá cu caldura acelea buca-
tiele de haine, pre care le voru vedé si cunósce
ca sunt tocmái din satulu si tienutulu odinióra
alu loru, si totu odata le voru cumperá si platí
cu pretiuri de afectiune!

O suma de Boeri de tóte clasele, carii au
cate 3, 4, pana la 20 de sierbitori mai totu ar-
deleni voru fi mai aplecati a cumperá si a daruí
acestora sierbitori la díle mari, si universari
cate o camesia seu alta haina ce o voru cum-
perá dela espusetiune decatu, 2, 3 sfanti, cu
carii acei sierbitori mai de mnlte ori numai se

imbéta, lasandu cas'a, curtea, si vitele Boeriului in grigea lui d-dieu. —

In urma negutiatorii, mai cu sama renuntii negutiatori din Brasiovu voru spriginí intreprinderea nóstra séu dreptu vorbindu chiaru a Dumnéloru totu cu acelu zelu cu care a contribuitu in cesti 12 ani mai bine de una suta de mii pentru scóle si scopuri natiunale.

d) A 4-a cauza a lasarei si nepasarei e faim'a cea surda si trista ce s'a respanditu de sene, séu de ómenii cei rei, ca adeca de se voru aratá romanii si romanele cu mundriele si scumpeturile loru la espusetiunea din Brasiovu, se va pune o dare séu contributiune pre resbóia séu va urmá altu reu si mai mare, dupa cumu s'a intemplatú acést'a in dilele fericitului Franciscu imperatulu, inaintea caruia scosese tistiele de atunci pre romanii schimbati si inhainati, éra pre romane inpodobite cu salbe si çinte de argintu cá se-lu incredentieze ca romanii au o stare buna, ca jobagi'a nu e grea si ca prin urmare nu e de lipsa de vre o usiurare si urbariu.

Asiá fratiloru romani dáca v'ar porunci si indemná, cá se aratati si daruiti aceste lucruri tistiele politice de acumu, v'ati puté teme, cá nu e lucru curatu. Astadi insa, candu auditi si vedeti cá cei ce ve indémna, cei ce ve róga, cá se faceti asiá ceva nu sunt domnii inspectori, dulai si solgabirie, ci Parentele Metropolitu, Eppii, Archiereii, Protopopii si popii vostri unu Cipariu, Popasu, Papfalvi, Vasiciu, Baritiu, Macelariu si Axenti, carii nu numai a daruitu insii cate o suta dóue pana la 2000 fl. pentru asociatiunea transilvana, ci lucra si alérgea dí si nópte, fara vre o plata si respata pentru acést'a, astadi candu sciti, cá acesti barbati nu numai nu v'an insielatu nice odata, ci au suferitu unii si inchisori grele pentru aperarea drepturiloru vóstre, astadi fratiloru si acumu odata nu póte fi vorba

de ceea ce s'a intemplatú sub Franciscu fericitulu.

e) A cincea cauza a nepasarei si indiferentismului e éراسi nescienti'a, poporulu adeca nu pricepe ca ce feliu de folosu ar' puté aveá si elu^d dela infintiarea asociatiunei nóstre si anumitu dela espusetiune; deci eu tacundu despre folosulu moralu, care-lu va trage elu si copii lui in intielesulu statuteloru asociatiunei dela acést'a si intreprinderile ei, me marginescu a insemná ceva numai despre folosulu materialu si anumitu despre acelu folosu inchipuitu, care póte se-lu aiba unu plugariu, unu industriariu, séu meseriesiu tramitiendu unu produptu alesu si bunu alu séu la espusetiune. Se punemu ca unu pelariu tramite o piele bine lucrata de blancu, viesu séu cordovanu, si ca unui fabricantu, séu negutiariu mare ii place lucrulu séu produptulu industriariului nostru si placandui intra numai decatu cu elu la toc-méla ca se-i faca si pregatésca, 2,300, 3,4000, astfelu de piei. Totu asemine se póte intemplá si cu unu cojocarú, sapunariu, si altu maestru.

Asemine póte sese faca vinulu granulu, si spiritulu séu vinarsulu cutarui producatoriu cunoscutu si mai bine cumperatu dupa acést'a espusetiune si totu asemine, covorulu, pans'a, panur'a, desagii si lan'a cutaroru producenti se fia mai cautate, mai bine platite, si sese faca poruncele mari.

Ce bucuria ar' avé, ce suma de bani ar' face cutare saténa romana, candu unu negutiariu óre care placandui covorulu, pans'a, panur'a, séu desagii carii va tramite la espusetiune, ar' porunci si s'ar' tocmí cu ea cá se-i faca pre sama Dlui 10, 20, aseminea covóra, viguri, pansa séu panura. Mai incolo.

Nice unu omu pre lume nu e atatu de norocosu si fericitu, in catu se nu aiba celu pucinu odata in viétia lipsa de bani, ti arde

cas'a, ti móre boulu din jugu séu vac'a cu lapte din gur'a copiiloru, in casulu celu mai bunu vrei se cumperi o casa, unu pamentu, o mosia, se intreprensi o specula ce-ti promite multu, ai lipsa de bani, de unde se imprumuti?

Compatriotii nostrii au capitaliele Universitatiloru din Pesta si Sabiniu ale colegiiloru din Clusiu, Tirgulu muresiului, Aiudu capitulu din Belgradu, au case de pastrare in Sabiniu, Brasiovu si Clusiu totu atatea case si fonduri natiunale, si noi? „nimica.“ Pana candu acésta rusíne! pana candu acestu oprobriu? nece unu minutu séu celu multu pana la santulu Elia a c.

Noi romanii suntemu 3 ½ milióne de suflete numai in Austria, se reducemu numerulu sufleteloru la familii, se impartímu cele 3 ½ milióne cá statisticii cu 5 si vomu avé, 750,000 de case séu familii, se punemu diumatate din acestea familii ca sunt atatu de sarace in catu nu aru puté contribuí pretiu de unu fi. v. a. ce nu e dreptu, cea alta diumatate contribuindu numai cate unu fi. séu pretiu de 1 fi. ne ar' dá unu capitalu de 400,000 fi. v. a. Unu capitalu de care se nu ne mai fia rusíne, de care se nu mai póta ride, si se-si bata jocu „Korunk“ et Compagnie.

O lana inasa, unu ordu de fuióre, o mesura de granu, o feria de vinu, o camesia, 3, 4 de coti de pansa séu panura, o fačia de mésa unu covoru de patu pre care le póte si credu ca le va daruí tóta cas'a romanésca sunt cu multu mai multu vernice de unu fi., ele ajungu 2, 3, 5, 10, si mai multu; prin urmare capitalulu ce l' amu puté face noi romanii austriaci in 15 díle ar' puté suí la 5,600,000 fi. v. a. Si atunci nu ne aru mai murí juristii si doctorantii de fóme pre la universitati si academii, nu aru mai fi silitu si umilitu Romanulu a díce adese ori unui Evreu si arménu mari'a ta, numai si numai cá se capete 50 fl. valutali imprumutu pre 3 luni cu cametá de 2 care de lemne, — o galéta de granu, cucurusu, séu ovesu, o cupa de mustu dupa slotu, séu 125 percentu.

f) A sies'a causa a lasarei indefentismului si ne pasarei e clerulu de ambe riturile, care in rari locuri au premersu pana acumu cu esemplu dupa cunoscutulu proverbu „verba movent, exempla trahunt.“

Ce e causa nepasarei si indiferentismului la cleru, o pricepu, o cunoscu, o sciú; nu voiu inse a dá pe fačia si spune asta data, l' ascuru inse pre fiacare clericu respective preotu romanu, ca de va lasá ne folosita acésta oca-siune, de ase aratá insulu, si a indemná si conduce pre ai sei, isi va perde totu creditulu si popularitatea, pentru totu de un'a, si se va caí elu, si copii de copíi lui.

Eu traiescu si me nutrescu cu acea sperantia, ca clerulu si poporulu nostru va face mai multu in a 11-óra decatu in cele 10 ce au trecutu, rogandu pre cei ce nu au cititu si auditu despre acéstea pana acumu, se caute Nrii 5, 6 si 7 din Gazeta si se citésca program'a de care amu pomenitu mai susu, sciendu si aceea ca terminulu pentru a dá, luá, aduná, si tramite la Brasiovu obiectele cerute e numai pana in 6/18 Iuliu a. c. totu odata le mai spunu ca incercarea Dloru, de a predicá, si cere obiepte programei se fia precatu se póte de animosi si indresneti, sciindu pre bine ca poporulu si omulu neinvetiatu e cá copilulu celu reu, pre care debe se-lu speli, piepteni inbraci, si nutresci, cu sila, si cu puterea deca vrei se-lu aibi curatu si inbracatu. Cereti si se va dá, bateti si se va deschide voue, cercati si veti aflá!

Belgradu, in 30. ale lui Cirisieriu 1862.

Axentie Severu.

Ioane Amosu Comnenu.

(Urmare).

Cumu póti invetiá pe altii si in tempu mai scurtu.

Precumu tiesetorulu cu o datatura bate séu impletesce la olalta mii de fire, precumu morarulu in tempu scurtu macina atatea bucate, precumu mechaniculu cu ajutorulu masineloru implinesce lucrurile cele mai grele;

logma asiá póte si invetiatorulu aflá midilóce prin cari se usiureze si se scurte invetiarea, séu instruarea. Dar' mai nainte d' aflá aceste midilóce trebuie se aflamu si cunoscemu morbiu si cauzele morbiloru de care patimescu scólele. Trebuie se scimu, de unde vine ca sciintiele si artile progreséza asiá d' anevoia in scóle; bá unele nu prindu chiar' de locu radecini.

Causele adeverate suntu: ca nu punu nice o çinta pana unde au se conduca pe discipuli in unu anu, in o luna, in o di; nu cunoscu metodulu séu calea adevrata ce duce la çinta; acelea ce n'atur'a le-a legatu d'o lalta, ei nu le propunu éراس in legatura loru naturala, ci le despartu si le destrama. — Asiá cetirea o invétia de osebi, scrierea é' de osebi, si asiá tóte fora de nici o legatura. Cetirea si scrierea, cuvintele si lucrurile, invetiarea si instruarea, asiá trebuie d' odata intreprinse, precumu in fuga petiórele le radici si le puni, precumu in conversatiune asculti si respondi, precumu la joculu cu pil'a arunci si prindi. — Mai in colo, caci artile si sciintiele nu le tractéza cumu se cade in modu enciclopedicu, ci tóte le bucatiescu; nu sciu pe discipuli cá totu d' odata se-i si ocupe si se-i si instrueze; discipuliloru le dau pré multi invetiatori, din cari apoi fiacare tractéza pre discipulu altu-mentrea, — fiacare are altu modulu; si in urma pentruca permitu scolariloru cá in scóla si afora de scóla se se ocupe si cu alte carti afora de cele scolastice, cugetandu ca astu-felu voru face mai multu progresu in sciintie, precandu ei totusi nu facu alt'a decatulu ca se distragu.

Tóte aceste pedece trebuie delaturate, si apucatu pe calea derépta ce fora abatere si ratecire conduce la çinta. Deca voimulu s' ajungemu in scurtu la unu locu, trebuie se luamu drumulu celu mai dereptu.

Se ne luamu de modelu sórele. Elu tóte le lumina, la tóte le dá viétia, caldura, potere dela elemente pana la remnulu animaleloru. Noi trebuie se oserbam cumu procede, cumu lucra elu, si cá elu se procedemu si se lucramu si noi in scóle: 1. sórele nu lumina numai unele obiepte, — unu arboru séu unu animalu, ci elu vérsa lumin'a si caldur'a sa peste tóte, face cá totu pamentulu se aburésca. 2. elu lumina tóte cu acelesi radie; cu un'a si aceeasi desime si rarime de nuori uda tóte; cu unulu si acel'asi ventu sufla peste tóte: un'a si aceeasi caldura si recéla vérsa peste tóte, s. a. 3. primavéra, vér'a, tómn'a, iern'a in unulu si acel'asi tempu pretotendinea resaru, inflorescu, fructifica, firesce fiacare dupa natur'a sa. 4. sórele oserbéza totu de un'a aceeasi ordine, astadi cá mane si cá totu

de un'a. 5. tóte le scóte din sementi'a sa si nu din alt'a. 6. cele ce se tienu nemutatu d' olalta tóte le produce d' odata, lemnu, scórtia, medua d' odata, flori si frundie, frupte si sementie. 7. tóte le produce gradatu asiá catu un'a face locu la cealalta, un'a primisce pre ceea lalta. 8. nu produce nemica ne folositoru, nice arde séu nimicesce ce a produsu odata.

Acestea se potu imitá in scóle: 1. déca fiacare scóla are numai unu invetiatoru. 2. déca pentru fiacare obieptu se intrebuintéza numai unu scriitoru séu autoru. 3. déca unulu si acel'asi lucru se tractéza in comunu pentru intregu personalulu auditoru. 4. déca tóte sciintiele si limbele se invétia, se predau in acel'asi modulu. 5. déca tóte se invetia si se instruéza din acelu temeiu, cá pe aceste se póta fundá mai in colo. 6. déca tóte cele ce se tienu d' olalta remanu la olalta nedespartite. 7. déca tóte mergu gradatu, astu-felu catu cele de adi punu fundamentu si deschidu calea la cele de mane, si 8. déca cele fora interesu si nefolositóre se delatura de pre totendenea. Déca va observá cineva aceste legi va poté se invetie si se instrueze usioru si in scurtu. Dar' se venimu la lucru.

Un Problem'a antaia. Cumu póte fi d'ajunsu numai unu invetiatoru pentru atatia discipuli. Nunumai ca unu invetiatoru singuru póte se instrueze pe o suta de scolari, dar' si trebuie se instrueze, pentruca este de folosu atatu pentru elu catu si pentru discipuli. Invetiatorulu are mai multa voia de instruat, si cu catu are elu mai multa voia cu atata si discipulii sei invétia mai voiosu. Apoi afara d' aceea discipulii in o societate mai mare invétia mai bucuros; societatea impintena, destépta emultatiune.

Se contemplamu opurele naturii. Trunchiulu nu se inaltia totu intr'o forma pana la vervu, ci pre la midilocu incepe a se desface in ramuri, elu impartesiesce suculu la ramurile principale, si acestea-lu trimitu mai incolo. Sórele si-revérsa lumin'a sa in universu si fiacare participa atat'a lumina si caldura de cata are lipsa spre prosperare. Dar' radiele cari se vérsa prin vái suntu mai éficace ele respandescu mai multa caldura in tieneturile acele. Déca imitéza omulu acést'a, unu invetiatoru póte fi d'ajunsu pentru discipuli sei; candu elu totu numerulu discipuliloru lu va impartí d. e. in decurii, si peste fia-care decuria va pune cate unu inspectoru; candu elu nu va instruí numai cate unu scolaru singuru, ci pe toti se-i instrueze, pe toti se-i soserbe cá si sórele.

Pe toti scolarii se-i tiena atenti, la toti se le a-

duca lumina si folosu, isvorulu sciintii sale se - lu lase se curga pentru toti, se nu vorbésca candu ei nu asculta, se nu instrueze candu ei nu suntu atenti. Numai celu ce-asculta si aude póte se invetie. Dar' atentiunea n'o póte mantiené singuru inspectorulu decuriiloru, ci mai multu invetiatorulu insusi, si acést'a o póte face elu in optu moduri: deca invetiatorulu se adópera totu de un'a se le impartasiésca ceva nou, desfatatoru si folositoru. Acest'a i atrage si i indulcesce. Déca spiritele la inceputulu unui opu séu obieptu nou le adamenescer ecomendandu materi'a ce vine d'a se pertractá séu punendu-le intrebari cari au de scopu se arate legatur'a materiei nóue cu cele invetiate mai de inainte séu a le aratá nesciinti'a loru. Déca invetiatorulu standu mai susu decumu stau scolarii se uita la toti si nu lase pre nici unulu se se uite aiurea, ci numai la elu. Déca tóte, pecatu e cu potintia, le propune astufelu catu copii se le semtiésca si se se convinga despre ele. Déca invetiatorulu intrerupe propunerea, si face pe cate unu scolaru se repetiésca cecace a propusu elu. Déca pe care l'a intrebatu nu póte se respunda, se intrebe pre altulu. Acést'a-lu face se se rusineze si d'adór'a se fia atentu. Déca nici unulu din cati a intrebatu nu póte se respunda, se provóce, pe toti, si p'acel'a care a respunsu mai curundu si mai bine se-lu laude. Déca elu a finitu propunerea, se permita scolariloru se-lu intrebe ce voru voi, si elu apoi se le respunda publice la toti.

Asiá trebue se deprinda invetiatorulu in tóta diu'a pre scolari, si ei se voru dedá la tóte dupa cumu poftesce elu, la tóte voru fi atenti, si nu voru asteptá impintenare. Si acésta dedare remane apoi, se propaga in tóta viéti'a.

Dar' va obiectá cineva; pentru acést'a e de lipsa o inspectiune speciala. Invetiatorulu trebue se scia ca tienu scolarii cartile curate, scriu ei lecturile corect s. a.; spre acést'a e de lipsa tempu. — Respunsu: nu e totu-deun'a de lipsa se-i asculti pe toti, se visitezi cartile toturor'a. Acest'a are d'a o face inspectorulu decuriei.

Invetiatorulu face acést'a numai mai raru adi la unulu mane la altulu. La repetitiu pe acest'a pe cel'a face se continue ce a inceputu altulu. Si astfel se dedau toti la ordine si la implinirea detoriiloru.

(Vá urmá.)

Proba de oratoria populara.

Din tiér'a Oltului in luna Rosalieloru 1862.

D-lu vicecapitanu **Codru Dragusianulu** dupace de 10 luni administréza in districtulu Fogarasulu, in septemanile acestea

tiene o revisiune in tóte comunitatile districtulu. Asia in 2. Iuniu curinte avemu si noi antaiadata nespus'a bucuria de a-lu salutá si in midiloculu nostru.

D-lu **Codru** a administratu inca in órecari parti ale acestui districtu mai nainte. Dela anulu 1854, candu cu asiá numit'a definitiva organizatiune a tierii a fostu adiunctu pretoriale in cerculu mare. Pretotindeni si - a lasatu numele veneratu si monumente nesterse ale patrioteculu zelu pentru luminarea poporulu in genere si a romaniloru in specia (?)

Díce órecare scrietoriu cu pondu „stilulu e omulu“. Cunósceci pe D-lu **Codru** din stilulu, voi se dícu din cuventarea populara, ce tienú in comunitatea nóstra, si carea cu varietiumi pretotindeni o repetiesce spre invetiatur'a poporulu: o dau catu se póte mai fidelu dupa memoria, caci pe mine m'a patrunsiu la anima de a uitá multe dintr'ensa:

„Amu venitu, dulcii mei, in comunitatea Domni'a-Vóstra, cá se va cunoscu d'aprópe, ca doctorulu numai candu cunosce pe bolnavu deplinu póte se-lu ajute. — Cumca D-Vóstra patimiti nu e indoiéla, si doctoru ve póte fi numai unu direga toriu constitutiunalu in tóta puterea vorbei.

Reulu generalu de care patimesce romanulu de 400 de ani nu vi-lu povestescu, caci d'ajunsu e a ne consultá despre remasiti'a lui, ce inca ne cuprinde, cá nu apucamu de cur'a radicala.

Pre noi ne apasa seraci'a, dara nu atat'a seraci'a fisica, ci mai vertosu seraci'a morala, intelectuala. — Pana vá stá acést'a inca totu vomu langedi.

Multi romani, cá se scape de seraci'a fisica, au cadiutu in seraci'a morala, si asiá de tare au scapatatu, catu i amu perdutu cu totulu. Seraci'a fisica avú meritulu seu. Ea ne-au sustienutu natiunalitatea, pecandu bun'a stare o perichitá. — Amu ajunsu in sa acelu timpu de renviere, candu nimeni nu se mai rusinéza de a fi romanu. Astadi numai romanulu seracu de angeru siovaiésce, adeveratulu romanu merge pe calea drépta in fruntea neamulu seu, catu e de sermanu. Numai acel'a e adeveratu romanu, care inca nu si - a uitatu de opinca, si se jertfesce pentru sermanulu poporu. Adeveratulu romanu nu afla gustu de a se inavuti singuru; elu ar' voi cá toti romanii cu densulu dimpreuna se pasiésca spre bunastare, nunumai fisica, dara si morala. Pre noi ne apasa dara mai multu prosti'a, acést'a a fostu mani'a seraciei fizice, de care patimimu, si un'a pre alt'a s'au insocitu, pana amu de generatu tare. Aici e ajutoriulu mai nainte delipsa.

Nici credu, nici voi se credeti, ca dóra eu a-si fi lumina lumii, avemu noi cativa luceferi, ce ne conducu. Dara si eu puçinele cunoscintie, ce mi amu castigatu, pribegindu in lume nu voi se le ascundu, ci

cá omu de omenía vi le asi comunicá din amórea, ce am catre D-vóstra, caci asiá numai potu implini datori'a ce-mi impune sant'a relege crestina, ce marturissimu si sollicitudinea pentru fratii de unu sange lipsiti de lumina.

Simplu cumu me cunosceti din copiliaría, asiá viu la D-vóstra se va aratu cu catu me precepu mai bine.

Au d'ísu Christosu, „ca nimeni nu póte fi profetu in tiér'a s'a“, — Este adevératu, dara cauta se va spunu, ca de airea nu este mantuintia si déca nu veti ascultá omulu vostru, eu totu nu voiu perde curagiulu, ca veni-va tempulu, candu celu puçinu din miia un'a vá afla pamentu roditoriu. Pre mine nu me vá descuragiá nici candu o predicare indesiertu, nu me vá descuragiá nici despretiulu insusi. Datori'a mi-o implinescu, si nu me temu de efectu. Voiu repeti lucrulu pana ce voiu fi cu D-vóstra fara prégetu.

Pre noi ne apasa inca multu mai tare neunirea. Acést'a e genetricea toturoru releloru, ce domnescu in poporu in genere, si in poporulu romanu in specia. — Ea purcede din seraci'a morale, din lipsa lumineloru din prostia.

Nu e tienutu, nu e satu, nu e familia, unde se nu se redice unulu asupra altuia, aristocratismulu e carne si sange in societatea nóstra, in sa aristocratismulu celu zingalosu si putredu, nu acel'a alu virtutii; caci virtutea e modésta si blanda. Ur'a castica, ur'a confesiunala suntu rane mostenite din vecurile barbare, care ne rodu fórte.

Tóte acestea rele usturóse trebue vindecate, si cu ajutoriulu Dlui cu incetulu se va efeptu candva.

Romanulu pan'acuma a fostu lipsitu de tóte, si astadi inca sufere destula lipsa, dara mai alesu de institute de cultura.

Romanulu n'au amblatu la scóla de 700 de ani, cá alte popóre din tiéra, si totusi ingenere nu e abiectu, mintea lui e descépta, macarca invetiatorii sei au fostu numai de nume.

Romanulu n'a avutu preoti invetiati, si elu nu e mai reu crestinu, cá altii, pentruca are caracteru si sentiu in adeveru religiosu, dara acestu simtiu trebue se se intársca si se se desvólte.

(Vá urmá.)

Varietati.

Tieranulu si Pescarulu.

Unu tieranu la tergu se duse
Pesce vrendu a terguí,
Si-alegundu-si unu crapu mare,
Fora alta cercetare,
Seriosu pe locu se puse
Pe la cód' a-lu mirosi.
Pescarulu l' asta vedere
Rabdarea de totu pierdiendu
Dise ridiendu:

— Omu ciudatu cá tine vere,
N'am mai vediutu de candu suntu
Pe astu pamentu.

Nici asiá minte neróda
Se mirosi pescii la códa!!

De e prospetu, de vrei s' afli, mirósa-lu la capu, crescine,
Ca elu de la capu se 'mpute, si o scie macaru cine,

— Despre capu dise tieranulu,

Nici mai este de vorbitu

Caci o sciu, o sciu sermanulu

Ca de multu s'a imputitu,

Vream se vedu incaí la códa, déca este precum spunu
Ca se póte din templare se remana ceva bunu.

Precandu se scriá acestea erá lumea mai naróda

Ca totu mai credea la códa.

Acumu pescele cu totulu, capu si códa, s'a stricatu,
Si d'o parte si de alt'a tiene-ti nasulu astupatu.

C. Balacescu.

Spre sciintia!

Cu Nrulu acést'a se incheie semestrulu primu alu anului curinte, si cu acést'a incéta tramiterea foiei nóstre la aceia, carii inca nu si-au noitu abonementulu pentru semestrulu viitoriu, esemplare trecatóre se vor tipari totusi cá se putemu a multiami si pe cei carii se vor aboná dupa acést'a. Cu tóte aceste onorabilii lectori sunt rugati a grabi cu prenumeratiunea, cá cu atal'a mai usioru se ne putemu orientá si noi. Se mai afla inca esemplare complete si din semestrulu antaiu pentru doritori.

Sibiiu, 7. Iuliu n. 1862.

REDACTIUNEA.

Responsuri.

I. C. — Celalaltu articulu inca se va publicá in Nrulu viitoriu.

I. P. in Remete. Articulu DTale nu ne-a sositu; ne-ai face in sa bucuria daca descrisu de nou ni l'ai tramite érasu.